

1 Emakeelepäeva puhul sissejuhatuseks lühike keeleküsimus: **mis on üneem?** Kui definitsioon kohe meelde ei tule, võite vastuseks kirjutada ka oma üneemi.

2 Küsime **keelt!** See on tõenäoliselt maailma kõige noorem keel, millel on ühes riigis praegu riigikeele staatus. Eraldiseisvaks keeleks tunnistati see kolonialistide kodumaa keelest arenud kohalik “köögisläng” alles aastal 1925. Mainitud riigil on mitu ametlikku keelt ning küsitav keel on populaarsuselt kolmas. Keelt räägitakse ka naaberriikides.

3 Laste õpetusprotsessis kasutatakse mnemoonilisi lauseid, mis aitavad keerulisi asju meeles pidada. Kaua aega oli ingliskeelses maailmas üheks selliseks lauseks “My Very Excited Mother Just Served Us Nine Pies”. Alates 2006. aastast hakati aga selle asemel kasutama lauset “My Very Educated Mother Just Served Us Noodles”. **Mida** nende lausetega meelde jäeti?

4 Mis on nomofoobia? Psühhiaatrite seas ei ole veel lõplikku konsensust, kas tunnistada see ametlikuks häireks. (NB *nómos* on kreeka keeles “seadus”, aga sellega seotud hirmu me käesoleva küsimuse vastuseks ei oota.)

5 Kanjon Balkani poolsaarel, fiktiivne mõis Georgias ning poolteist aastat Arktika jääs triivitud uurimislaev – **nimetage nende ühine nimi!**

6 Riias toimus 9. veebruaril 2017 tseremoonia, millega Peetri kiriku juures olev plats nimetati väljakuks. Sündmuse tähtsust rõhutas asjaolu, et sellest võtsid osa Läti president Raimonds Vējonis ja tema Riias visiidil viibinud Saksamaa ametivend Joachim Gauck. **Mis nime** kannab alates eelmisest aastast Peetri kiriku juures asuv väljak?

7 Harry Gordon Selfridge (1858-1947) oli üks kuulsamaid innovaatoreid kaubamajade alal. Ta asutas 1909 Londonis "Selfridges" kaubamaja, mis sai hiiglama kuulsaks ja edukaks. Selle kaubamaja uuenduslikkus seisnes igakülgse "shopping for pleasure rather than necessity" rõhutamises. Selfridge tegi kõik selleks, et inimesed viibiksid kaubamajas võimalikult kaua. Muuhulgas jagas Selfridge ära, et just naised on eriti väärtuslikud kliendid. Sellega seoses tõi ta oma kaubamajja sisse ühe uuenduse, et just naised seal võimalikult kaua viibiksid. **Mille?**

8 Jaak Juske blogist: *"Vaikselt hakkab kustuma teadmine, et Tallinna Raekoja platsil asus vanasti vaekoda. Veel vähem aga teatakse, et vaekoda tekitas platsile ka väikese tänava. Turuplatsile toodud kaupade kaalumiseks aastatel 1554–1555 raeplatsi loodenurka ehitatud vaekoda oli varaseim renessanssehitis all-linnas. Hoone taha Kinga ja Mündi tänava vahele tekkis väike kitsas tänav."* Tänav nimeks oli ametinimetus, mis tänapäeva Euroopas pole levinud väljaspool kuningakodasid. **Mis tänav?**

9 Muusikaküsimus. Tänavu tähistab riigi 100. aastapäeva ka Läti. Kuulete ühte kuulsamat Lätist pärit ansamblit, mille 1980.-ndatel loodud elektrooniline muusika kõlab värskelt ka tänapäeval (kusjuures suures osas mängisid nad selle sisse tavaliste pillidega, arvuteid ju ei olnud). **Nimetage ansambel!**

10 Küsime pildil kujutatud **kirikut**. See kolmelööviline telliskivist romaani ja gooti elementidega kodakirik on ehitatud kindluskirikuks. Ehitamisajaks peetakse 13. sajandi teist poolt ja ta on üks vanemaid mandri-Eesti maakirikuid, mille keskaegne algkuju on põhijoontes säilinud. Kiriku puidust kellatorn pärineb 1819. aastast. Praegune uusgooti stiilis sisustus pärineb

põhiliselt 19. sajandi lõpust, kauaaegse õpetaja Martin Lipu perioodist. Kiriku aed on koduks hitchcockilikule hulgale varestele – selles võivad oma silma ja kõrvaga veenduda ka iga tunni tagant mööduva bussi reisijad.

11 Mis ettevõtte võitis 2017. aastal koostatud Äripäeva TOP100, olles ainuke ettevõtte kes eelneva aastaga võrreldes esikümnesse püsima jäi? Ettevõtte suuromanik omakorda asus sama aasta Äripäeva rikaste topis VI kohal (160,4 mln €).

12 Kui suur oli Eesti SKP jooksevhindades 2017 aastal (miljardi euro täpsusega, +/-1 mld annab 1 punkti)? Mitte et see nüüd jube palju vastata aitaks, aga sama arvu võib kindlasti leida ühelt James Naismithi nime kandvas kuulsuste hallis rippuvalt särgilt:)

13 Eesti Toiduainetööstuste Liit valib igal aastal Eesti parimad toiduained. **Mis nimega toode** võitis tiitli “Eesti Parim Toiduaine 2017”? (2 punkti täpse nime eest, 1 punkt kui nimetate tootja ja tootegrupi).

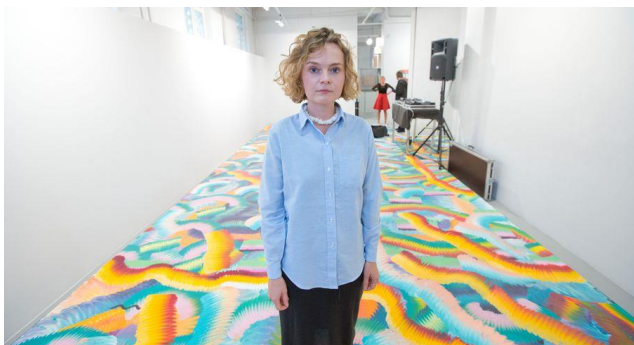
14 Kes võitis Tartu jooksumaraton 2017 aastal? Eriliseks teeb saavutuse asjaolu et ta kaotas enne starti ära oma jalanõude koti ning läbis distantsi päevinäinud spordisokkidega (pildil).

15 Kes oli viimasel Estonian Air'i lennul piloodiks? Me kõik teame tema kuulsat perekonnanime ja sellest ka piisab.

16 Kes on see Londonis elav Eesti kunstnik, kes sai Konrad Mäe preemia 2014 aastal?

17 Keda on kujutanud Ludmilla Siim sellel 1973. aastal valminud maalil?

18 Näete pildil kolme venda, kes kõik on muusikud. **Nimetage nende perekonnanimi!**

Perekonnas on pillimehi veelgi – pildile ei ole mahtunud hetkel kõige tuntum ja sõna otseses mõttes kõige kaugemale jõudnud järgmise põlvkonna esindaja.

19 5. märtsil möödus 65 aastat J Stalini surmast. Ta oli oma pere ainuke laps, pere kaks esimest poega surid enne Jossifi sündi. **Keda või mida** nimetatakse aga Stalini 7 õeks?

20 Pildil kujutatud muusik on kammerkoori „Head ööd, vend“ dirigent. 2014. aastal pälvis ta Gustav Ernesaksa Fondi Koorimuusika edendamise stipendiumi, 2015. aastal Marje ja Kuldar Sinki nimelise preemia „Noor Muusik“ ja 2016. aastal Vabariigi Presidendi Kultuurirahastu noore kultuuritegelase preemia. **Kes?**

21 Tema hüüdnimi on Mighty Eagle ja ta on endine ettevõtte Rovio meelelahutusharu juht. Meile on ta veel tuntud kui Tallinn-Helsingi tunneli üks eestvedaja. Kes?

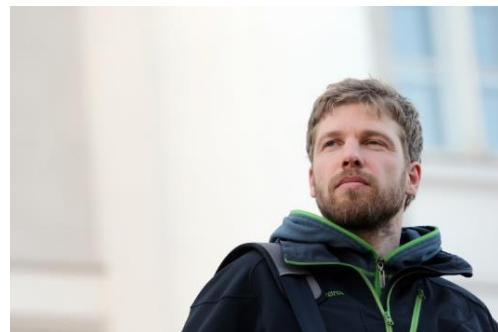

22 Kelle/mille lippu näete vasakpoolsel pildil? Kuulete ka hümni.

23 Näete osaliselt varjutatuna ühe 2017. aastal klientide teenindamist alustanud ettevõtte logo. Tegu on ilmselt moodsaima oma valdkonna ettevõttega Baltimaades, aga nagu meil ikka kombeks, ei kulgenud selle rajamine ilma kohalike elanike vastuseisuta. Nimetage see ettevõtte!

24 Küsime pildil kujutatud teadlast, loodusfotograafi ja seiklejat. Kaasaja Eesti tuntuim Arktika-uurija. 2007 tegi uuringuid Põhja-Jäämeres triivival uurimislaeval, 2008 suusatas koos norraka Audun Tholfseniga läbi Gröönimaa ning 2012 võttis koos sama kaaslasega ette hullumeelse retke, läbides omal jõul 1600 km põhjapooluselt Teravmägedele. Selle eest kanti nii Guinnessse rekordite raamatusse kui pälvis ka maineka Shackletoni auhinna.

25 Mis aasta? (+/- 1 aasta = 1 p).

Ilmumist alustas ajakiri The Economist. Brasiilia andis teise riigina välja postmargi.

Ada Lovelace'il valmis esimene „arvutiprogramm“.

Kopenhaagenis avati Tivoli. Shanghai avati kauplemiseks välismaalastega.

Sündisid Edvard Grieg, Cornelius Vanderbilt II, Robert Koch.

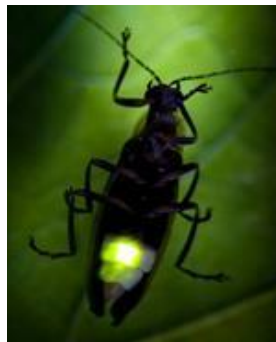
26 Nimetage pildil kujutatud lind!
Regulus regulus on Eestis kuusemetsades üldlevinud ja arvukas haudelind (300-400 tuhat paari). Osa rändab talveks lõuna poole. Vastamisel on kindlasti abiks ka tõik, et väikeriik Luksemburg on valinud selle oma rahvuslinnuks.

27 Pildil on kujutatud Eesti kõige selgema veega järv. Kuni 8 meetrit sügav, aga vee teoreetiliseks läbipaistvuseks on mõõdetud 15 meetrit, seega kogu järv põhjani nähtav. **Nimetage see järv!**

28 Jaanimardika (*Lampyrus nostiluca*) emased, ilma tiibadeta isendid toodavad valgust, et meelitada isaseid mardikaid oma helendava taguotsa juurde. Helendava valguse allikaks on nende kehas leiduv „kuratliku nimega“ aine. **Mis ainega** on tegu?

29 Elavhõbe-termomeeter on mitmes mõttes suurepärane mõõteriist: kui katki ei lähe, on sisuliselt igavene; on väga täpne; ei vaja peale tehases kalibreerimist mingit täiendavat justeerimist/kalibreerimist; ei vaja toidet. Kahjuks aga on elavhõbe ülimalt toksiline ja seetõttu on elavhõbe-termomeetrid praegusel ajal põlu all. Põhimõtteliselt kõlbab termomeetri-metalliks ka muu metall, mis on toatemperatuuril vedel. Teadlased on otsinud ja leidnud selliseid metalle. Enamasti on need sulamid, mitte puhtad metallid. Üks levinumaid on Galinstan. **Mis metallidest** on tehtud Galinstan?

30 Millist muusikariista mängivad kõik need kuulsused: Woody Allen, Julia Roberts, Gloria Estefan, Steven Spielberg, Eva Longoria?

31 Võistkond „Toru“ küsis hiljuti, missugused kõrge asetusega riigid ei pääsenud Venemaal toimuvale jalgpalli MMile. Meie küsime, **missugused kaks riiki** said aga esmakordselt jalgpalli MMi finaali? Kumbki riik annab ühe punkti.

32 Kes on pildil? Ta oli lähedal tulemaks käesoleva aasta esimeseks maailmameistriks, kuid kaotas 1. jaanuaril 2018 toimunud finaalis veenvalt uustulnuk Rob Crossile. Sellega lõpetas ta ka oma 30 aastat kestnud karjääri, mille tulemused teevad temast ala suurima legendi – 216 turniirivõitu, nendest 85 suurturniiridelt, sealhulgas 16 maailmameistritiitlit.

33 See Hollandi kunagine jalgpallur ja tänane tipptreener on hoolimata oma perekonnanimes peituvast vihjest saanud kehakultuurilase hariduse. Mängijana ta absoluutsesse tippu ei jõudnud, aga treenenina on ta olnud kolm korda Hollandi ja lisaks veel viie riigi rahvuskoondise peatreener. **Kellega on tegu?**

34 Nimetage pildidel kujutatud **staadion**! See 1909. rajatud staadion on mahutavuselt Euroopas neljas. Staadionil on ragbi jaoks samasugune pühamu staatus nagu Wembleyl jalgpalli jaoks. Ka funktsionaalsus on sarnane – kuulub ragbiliidule, seal peetakse koondise kodumänge, aga leiab kasutust ka liigamängude jaoks, NFL näidismatshideks ning loomulikult ragbi suurturniirideks. Viimasel ragbi MM-il 2015 peeti seal kümme mängu, sh poolfinaalid ja finaal. Samuti kasutatakse staadioni suurte kontsertide tarbeks, viimati mullu juulis andis kahel päeval võimsa etenduse U2 oma Joshua Tree juubelituuril.

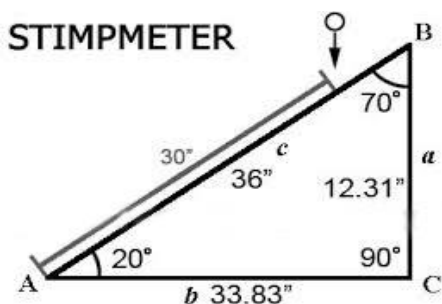
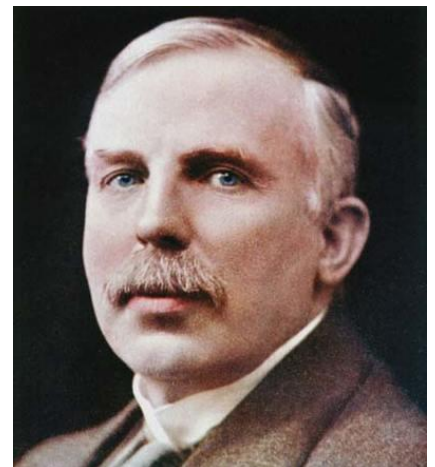
35 2017. aastal arendas Google'i omanduses olev uuringufirma DeepMind tehisintellekti, mis kõigest peale neljatunnist õppimist saavutas males taseme, kuhu mitte ainult inimesed vaid ka parimad arvutiprogrammid pole küündinud. Matshis maailma tugevaima arvutiprogrammi Stockfish vastu saavutas tehisintellekt võidu 64:36, kaotamata seejuures ühtegi partiid. Mis on läbimurdelise tehisintellekti **nimi**?

36 Kes on see mõtleja, esseist, statistikaspetsialist, endine Wall Streeti maakler, kelle 2007 ilmunud raamatut „The Black Swan“ kirjeldas „The Sunday Times“: „one of the twelve most influential books since World War II.“? Raamatus kasutab ta oma teooria näitlikustamiseks kahte imaginaarset riiki nimedega Extremistan ja Mediocristan.

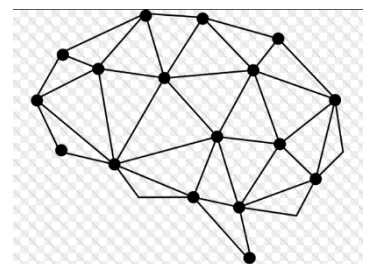
37 See mitmekülgne inglise teadlane elas aastatel 1656-1742. Muuhulgas ehitas ta tuukrikella, mille abil veetis aega Thames'i jõe põhjas, määras seose õhurõhu ja vaatluskoha kõrguse vahel, koostas esimese praktiliselt kasutatava suremustabeli, ning veenis Isaac Newtonit oma avastused kirja panema, finantseerides tema Philosophiae Naturalis Principia Mathematica väljaandmist. Keskmiselt korra elu jooksul muutub tema nimi aktuaalseks kõigi arenenud riikide elanike jaoks. **Kes?**

38 Seda füüsikut loetakse tuumafüüsika isaks. Ta avastas alfa- ja beeta-radioaktiivsuse, postuleeris esimesena aatomituuma olemasolu. Ta oli "raju-füüsik", veendunud, et füüsika on ainus õige teadus. Talle kuulub ütlus "All science is either physics or stamp collecting". Ta sai 1908 Nobeli preemia, kuid iroonilisel moel mitte füüsikas vaid keemias. **Kes** oli see teadlane?

39 Pildil on kujutatud stimpmeetri tehniline kirjeldus. **Mida mõõdetakse** stimpmeetriga?

40 Nii BREXITI hääletuse tulemus kui Donald Trumpi valimisvõit olid paljudele suur üllatus. Nüüd paar aastat hiljem on selgunud, et mõlemal juhul tegi võitjate kasuks Big Datal põhinevat andmeanalüüsi sama firma. Muuhulgas väitis selle firma poolt kasutatava meetodika autor, et kui inimene on teinud Facebookis kõigest 68 "Meeldib" klikki, suudavad nad oma algoritmidega tuvastada 95% täpsusega selle kasutaja nahavärvi, 88% täpsusega tema seksuaalse orientatsiooni ja 85% täpsusega tema parteilise eelistuse. Küsime selle **firma nime** (1p saab, kui nimetate **teadusharu**, mis eelkirjeldatuga tegeleb)! Pildil firma logo graafiline osa.

41 Kes on pildil? Ta on üks pioneere teaduslike meetodite rakendamisel toiduvalmistamises. On tuntud oma eksperimentidega pealtnäha erinevate toiduainete paaritamisel nende molekulaarse sarnasuse tõttu, a la shokolaad ja kaaviar. Talle kuulub restorane ja pubisid millele omistatud Micheline tärne ühest kolmeni. NASA on tema abi palunud astronautide toidu kavandamisel. Staarkokkadele omaselt on ta välja andnud ohtralt raamatuid ja pidanud mitut teleshowd. Lisavihjeks ütlemine, et tema perekonnanimega samatähenduslikku nime kandvas talus Harjumaal on võimalik saada elumustrite muutmise õpetust.

42 2007. aasta septembri ajakirja “Vogue” number püstitas ühe rekordi, mis püsib tänaseni ja ilmselt jääbki ületamatuks. **Mis rekordiga** on tegu?

43 Kes on pildidel kujutatud hoonete arhitekt?

44 Nimetage sadam, mis 2017. aastal esmakordselt sai maailma suurimaks reisisadamaks (11,8 miljonit liinireisijat, 12,3 miljonit koos kruisireisijatega)!

45 Budistide maailmakäsitluses on sellenimeline mägi maailma keskpunkt. Aafrikas asub sellenimeline mägi Tansaania Kilimanjaro lähisel ning on populaarne matkasihtkoht. Indias asuva samanimelise mäe tipust sooritati 2006. aastal 6604 m kõrguselt BASE hüpe, mis kuni aastani 2013 oli BASE hüpete mitteametlik kõrgusrekord. Nimetage nende mägede **ühine nimi!**

46 Mida nimetasid inglased I ja II maailmasõja ajal “French Letteriks”?

47 Millele on astronoomid andnud hüüdnime "Milkomeda"? Nagu paljude asjadega astronoomias, on enam-vähem kindel ainult see, et inimesed seda enam kogeda ei saa.

48 Kuuldav lugu on asjaga tegelenud teadlaste arvates “kõige iirilikum” lugu. See on loodud eelmisel aastal. Nimetage **loo autor!**

49 Tallinna kaheksa linnaosa jagunevad kokku 84 erinevaks asumiks. **Nimetage ainuke asum**, kus 1.1.2018 seisuga ei ela ühtegi elanikku!

50 Ford Motor Company müüs keerulistel aegadel Jaguari ja Land Roveri (2008) ning Volvo (2010). Oma kõige luksuslikemaid autosid müüb Ford Motor Company aga siiani ühe teise brändinime all (me ei pea siin silmas firmasid millega Ford on loonud ühisettevõtteid või kus tal on osalusi). **Nimetage see bränd!** Piltidel tootenäidised vanimast uusimani.

1. Pausi täitev häälightsus (...ee...,...ää...,...mm..) (või üldisemalt - funktsionaalne häälightsus)
2. Afrikaans
3. Planeedid (ja nende järjestus)
4. Hirm mobiiltelefonita jäämise ees (no mobile phone + phobia)
5. Tara
6. Reformatsiooni väljak
7. Naiste WC
8. Teenri tänav
9. Zodiac
10. Nõo kirik
11. Olympic Entertainment Group
12. 23 mld eurot
13. Old Saare juust (Saaremaa Piimatööstus)
14. Ibrahim Mukunga
15. Immanuel Pärt
16. Merike Estna
17. Jaak Kangilaski
18. Joamets (pildil Tanel, Andres ja Lasse, kaugel maal Laur)
19. Seitse nõukogudeaegset kõrghoonet Moskvas
20. Pärt Uusberg
21. Peter Vesterbacka
22. UEFA Rahvuste Liiga (UEFA Nations League)
23. Haven Kakumäe (Kakumäe jahisadam)
24. Timo Palo
25. 1843
26. Pöialpoiss
27. Äntu Sinijärv
28. Lutsiferiin (protsessis osaleb ka ensüüm lutsiferaas, sellegi loeme sobivaks vastuseks)
29. Gallium, indium, tina
30. Klarnet
31. Island, Panama
32. Phil Taylor
33. Dick Advocaat
34. Twickenham Stadium
35. AlphaZero
36. Nassim Nicholas Taleb
37. Edmond Halley
38. Ernest Rutherford
39. Golfimuru kiirust griinil
40. Cambridge Analytica (teadusharuks sobib psühhograafia või psühhomeetria)
41. Heston Blumenthal
42. Trükiajakirjanduse reklaamimüügi rekord (727 lehekülge reklaami ühes ajakirjas)
43. Santiago Calatrava
44. Helsinki sadam
45. Meru
46. Kondoom
47. Linnutee ja Andromeda galaktikate kokkupõrkumisel tekkiv galaktika (4 mld aasta pärast)
48. Arvutiprogramm (nimega Bot Dylan – Kingston University of London teadlaste poolt loodud AI)
49. Rocca al Mare
50. Lincoln